Jasiński Feliks Antoni Michał

JASIŃSKI Feliks Antoni Michał (15 IX 1856, Warszawa – 18 IX 1899, Petersburg), odkrywca istoty zjawiska wyboczenia. Syn Stanisława Jakuba, rejenta, i Michaliny z Witanowskich.

Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie (1872) oraz Inst. Inżynierów Komunikacji w Petersburgu (1877) zatrudnił się na kolei petersbursko-warszawskiej, początkowo w Pskowie, jako inżynier służby drogowej, a od 1878 w Wilnie, gdzie 1885–87 był naczelnikiem oddziału. Jednocześnie, od 1880 pełnił tam obowiązki inżyniera miejskiego: zaprojektował i zbudował kamienne nabrzeże Wilii, wzniósł nad nią most stalowy, uregulował bieg Wilejki i przerzucił przez nią dwa mosty, zaopatrzył część miasta w wodociągi i kanalizację, kierował budową rzeźni miejskiej, rozbudował stację kolejową. Opublikował też w czasopiśmie „Żurnał Ministerstwa Putiej Soobszczenija" pracę *Rozważania teoretyczne dotyczące nitowania połączeń blach żelaznych* (1878). Od 1888 był naczelnikiem oddziału tejże kolei w Petersburgu. Zaprojektował tam kilka obiektów kolejowych, m.in. przekrycie peronów na stacji Gatczyna w postaci pierwszych w Imperium Rosyjskim trójprzegubowych stalowych kratownic łukowych.

W 1890 J. został naczelnikiem wydziału technicznego służby drogowej kolei petersbursko-moskiewskiej. Przeprowadził jej modernizację, obejmującą wzmacnianie nawierzchni, poszerzanie międzytorza, łagodzenie spadków i częściową przebudowę mostów – w związku z wprowadzeniem do służby na niej ciężkich typów parowozów i zwiększeniem prędkości pociągów (do 64 km/h). Kierując przeprojektowywaniem mostów, prowadził pionierskie badania wytrzymałościowe rzeczywistej pracy ich konstrukcji podczas eksploatacji. Na ich podstawie opracował w przydatnej w praktyce inżynierskiej postaci teorię wyboczenia, ustalając empirycznie wzory na wartość

naprężeń krytycznych, przy których elementy ściskane osiowo tracą stateczność. Pierwszą wersję rezultatów owych dociekań, zatytułowaną *Próba rozwinięcia teorii wyboczenia*, opublikował 1892–93 w miesięczniku „Izwiestija Sobranija Inżenierow Putiej Soobszczenija" (organie rosyjskiego Stow. Inżynierów Komunikacji), który od 1891 redagował. Uzyskał za nią w 1894 nagrodę naukową Inst. Inżynierów Komunikacji oraz – po publicznej obronie – stopień adiunkta (równoważny doktoratowi), upoważniający do objęcia katedry na tej uczelni. W ostatecznej wersji praca ta ukazała się w wydaniu książkowym po rosyjsku i francusku w 1894, a w wersji polskiej (*Badania nad sztywnością prętów ściskanych*) w 1895.

Od 1895 J. wykładał w Inst. Inżynierów Komunikacji mechanikę budowli, w 1896 został profesorem nadzwyczajnym i zainicjował na tej uczelni wykłady teorii sprężystości. Wykładał też w innych wyższych uczelniach petersburskich – w Inst. Inżynierów Cywilnych i w Inst. Górniczym, a w 1899 przyjął propozycję zorganizowania Katedry Mechaniki Budowli w Inst. Elektrotechnicznym. Rozważał też możliwość przeniesienia się do nowo utworzonego Warszawskiego Inst. Politechnicznego. Zajmował się naukowo szeroko pojętą teorią równowagi konstrukcji, m.in. badaniem i klasyfikacją przyczyn drgań mostów. Wiele publikował.

Nie zaniedbywał też praktyki inżynierskiej, nadal pozostając w służbie kolejowej. Projektował m.in. wiaty peronowe i wieżę ciśnień w Petersburgu. Model zaprojektowanego przez J. pilastego przekrycia dachowego warsztatów wagonowych w Petersburgu eksponowano w dziale rosyjskim na wystawie powszechnej w Paryżu w 1900. Należał do sygnatariuszy apelu Rady Inst. Inżynierów Komunikacji wystosowanego 29 III 1899 do władz przeciw surowemu karaniu studentów za działalność społeczno-polityczną. Zmarł w pełni sił twórczych na gruźlicę.

Dzieła zebrane J. w języku rosyjskim wydał 1902–04 Inst. Inżynierów Komunikacji, a ich wybór w języku polskim w 1961 PAN, przyznający też od 1959 nagrodę jego imienia za najlepszą pracę naukową z dziedziny teorii konstrukcji.

PSB (J. Muttermilch, E. Olszewski); SBTP (R.Z. Czarnota–Bojarski); SPPT (B. Orłowski).

F. Jasiński: *Pisma*, Warszawa 1961; F. Kucharzewski: *O trzech inżynierach polskich XIX wieku słynnych na obczyźnie*, Warszawa 1919; B. Orłowski: *Polska przygoda z techniką. Wielkie i małe sukcesy polskich inżynierów, wynalazców i menedżerów*, Warszawa 2009.

Bolesław Orłowski

Poprzedni Strona
Następny Strona